

JERUZSÁLEM

DAVID ALBAHARI

Amikor először ejtettem ki e szót: Jeruzsálem, tizenegy éves voltam. A nagy ebédlőasztal körül ültünk, és áhitattal figyeltük apa mutatóujját, amint siklik a Balkán térképén: „Belgrád—Niš—Szkopje—Gjevgelija” sorolta apa az útvonal állomásait, majd ujjja föl-emelkedett a térképről, mintha csak igazi határba ütközne. „Szaloniki Athén, Pireusz”, folytatta. „Itt majd hajóra szállunk”, mondta Pireuszra szegezve ujját, aztán lapozott néhány oldalt, míg nem rálelt a Földközi-tengerre: „Rodosz—Ciprus—Haifa.” Akkor figyelmesen anyára nézett, majd végül nővéremre, végül énrám. „Ha Isten adja, meglátjuk Jeruzsálemet.”

Utolsó szava palástként borult rám (amelyet sok-sok évvel később felismertem Sion fölött az égen), s úgy éreztem, rögtön meg kell ismételnem. És kimondtam: „Jeruzsálem.” Apámnak eközben eltorzult az arca, keze görcsbe rándult, rátámaszkodott, a kéz a ránehezülő test súlyától egyre színtelenebb lett, majd feltört belőle a zokogás.

Az emlékek persze csalfák, még akkor is, ha ők segítenek abban, hogy létezésünket érezzük. E szó — Jeruzsálem — bizonyára korábban is fel-felszállt a bennünket körülvevő térben. Apa kétségtelenül többször is emlegette, beszélgetések alkalmával, a napisajtó kommentálásakor, vagy amikor anyának diktálta a rokonokhoz szóló leveleket. Vagy talán akkor is, amikor ünnepnapon imát olvasott föl, megáldotta a kenyeret és a bort. Nemrég átlapoztam régi imakönyveit, ám minden igyekezetem hiábavaló volt: nem sikerült felismernem a héber betűket, amelyek a „Jirusáláim” szót alkották. A betűk némán feküdtek, mint, apám, vagy önnön tudatlanságom, amely megbízható idegenné tett.

Néhány dolgot azért megtanultam. Például, hogy Jeruzsálem ta-

lán az egyetlen város, melyet felkeresni annyi, mint meghalni. Mert minden távozásomkor úgy éreztem, egy darab halált viszek magammal. Ez olykor valamelyik testrészem halála, máskor nehezen meghatározható érzés, mely a szívet járja körül, vagy néha a lélek sok-sok rétegéből az egyik. Beszéltem erről apának. Ő megállt a szoba közepén, s karját széttárva ezt mondta: „Amikor csak szóba kerül Jeruzsálem, élő halott vagyok.” Már akkor magasabb voltam nála, s elgondoltam, milyen könnyedén tudnám a derekánál fogva vagy akár tenyeremen a magasba emelni. Vittem is őt, ám csak amikor már haldoklott: kétszer a mentőkocsi hordárainak segítettem, egyszer a lépcsőn fölfelé, egyszer pedig lefelé, aztán még sokszor, teljesen egyedül, napokig, amíg magatehetetlenül feküdt az ágyban. Abból az egykori súlytalanságból nem maradt semmi. Noha olyan benyomást keltett, mégis, a test, mintha tömörebbé vált volna, változtatta fajsúlyát, mindent magával húzott a föld felé. A nappaliból átvittem a hálószobába, s amikor az ágyra tettem, úgy éreztem, kezem ott marad alatta. Fejem a mellkasára hajtottam, és hallgattam a benne lakozó, mély csendet.

Ez nem tartott sokáig. A kórházi jelentések szerint apám két-három hónapig haldoklott. Az emlékekből ítélve a halála messziről jött, mint vándor lassú lovon, mint óriás hullám, melynek bodros taraja kobrakígyóként tornyosul. Sohasem láttam kobrát. Mindezt azért mesélem, mert hiszem, hogy az egyszerű dolgok (halál) megsemmisíthetnek bonyolult szerkezeteket (elbeszélés), bár rég beláthattam volna, hogy ami egyszerű, az bizony mindennél bonyolultabb. Nincs nagyobb labirintus, mint az egyenes út, amely két várost köt össze egyazon folyó partján.

Akárhogyan volt is, apa meghalt, de én továbbra is el-ellátogattam Jeruzsálemben. Egy ragyogó éjszakán ott álltam a katolikus menedékhely tetőteraszán, és a szomszédos arab ház háromszögletű udvarát bámultam. Az ajtó nyitva, tarka gyöngyfüggönnyel, a fény elnyújtott trapézalakban világította meg a kögrádicsot és rajta egy pár elnyújt papucsot. Máskor a meredek utcán fölfelé kaptatva megpillantottam egy izmos női combot: az asszony teli gyümölcsöskosarat vitt a fején. Lefelé jövet aztán minden megváltozott. A lemenő nap sugarai a szemhéj alá hatoltak. Eszembe jutott, ahogy beléptem a fehér falú templomba: az oltár fölött sötét kör foglalta keretbe Jézus alakját. Alkonyatkor meg a zajos utca fölött egy arab vendéglő teraszán ültem, és televényízű felafelt ettem.

A morzsák összekeverednek a leírhatatlan, de jól ismert halál ízé-

vel. Amikor apám agyvérzést kapott, a nyirkos Tel Aviv-i éjszakában felriadtam álmomból, és a sötétben próbáltam megfejtetni, mi lehet, amitől felébredtem. Meghallottam apám hörgését, nagy sietve felkeltem, s akkor a fekhelyünk közötti távolság egyre nőtt. Azt hittem, a végtelenségig toporgok ott a sötétben, de az is lehet, hogy kapkodtam. Apa lepedője úgy lebegett, mint a repülőszőnyeg, s amit messziről vitorlának véltem, az a keze volt. Fehéren, valószínűtlenül csüngött az ágyról, ujjhegyei a padlót érték. Biztosan hallotta, hogy mellette toporgok, mert felém fordította eltorzult arcát, felemelte kezét, erősen megragadta a trikómat, és úgy húzott magához, hogy a sötétben hallani lehetett, amint megpattant és fölfeslett a varrás. Odatérdeltem mellé, és akkor fejét a vállamon éreztem. Átöleltem, ujjaim alatt éreztem göndör haját. Arra gondoltam, milyen jó volna elröpülni azon a lepedőn, ki a nyitott ablakon az éjszakába, és meg sem állni Jeruzsálemig. Mindig vágytam a magasból látni Jeruzsálemet.

Akkor az ölemben éreztem alélt karjának súlyát, és megértettem, hogy már beléköltözött a halál. Talán ott, Tel Avivban, a Földközi-tenger partján kellett volna gondolnom a csigaházban lakó kis rákra: megrekedt élet az élettelen test héjában — ide illő kép. Ám helyette felrémlt előttem a jeruzsálemi kövek fehérsége, majd a valószerűtlen pillanat, amikor az egész város lángoló arannyá változik.

Furcsa: ahhoz, hogy valami eltűnjön, néha elég, ha behunyjuk szemünket, máskor viszont ki kell nyitnunk. Képmutató és tökéletlen ez a világ.

Biztos vagyok benne, hogy ez nem vigasz. Egy hónappal később a Swissair gépén vittem apámat Belgrádba. Egykor Izrael földjére vitték a zsidókat, hogy ott fejezzék be életüket; most innen viszik őket máshová meghalni. Ez megint az én agyszüleményem. Voltaképpen minden zsidó lelke Jeruzsálemben hal meg, nem számít, hogy hol a teste. Az apámé egy belgrádi klinikán nyugodott el. Nvár vége volt, már beköszöntött a koraősz, de még ingben jártunk. Emlékszem: könnyűnek, félelmetesen könnyűnek éreztem magam. Szinte repülni tudtam volna. Akkor telefonált valaki, és bejelentette, hogy apa meghalt — s a szavak többé nem voltak fontosak.

VUJICSICS Marietta fordítása